

ÚSTAVA (ZÁKLADNÍ ZÁKON) SVAZU SOVĚTSKÝCH SOCIALISTICKÝCH REPUBLIK

(schválená mimořádným VIII. Všeruským sjezdem sovětů dne 5. 12. 1936 – se změnami a doplňky schválenými prvním zasedáním Nejvyššího sovětu SSSR 7. volebního období)

HLAVA I. SPOLEČENSKÉ ZŘÍZENÍ

ČLÁNEK 1

Svaz sovětských socialistických republik je socialistický stát dělníků a rolníků.

ČLÁNEK 2

Politickým základem SSSR jsou sověty poslanců pracujícího lidu, které vyrostly a zmohutnely následkem svržení moci statkářů a kapitalistů a dobytí diktatury proletariátu.

ČLÁNEK 3

Veškerá moc v SSSR patří pracujícímu lidu měst a venkova, představovanému sověty poslanců pracujícího lidu.

ČLÁNEK 4

Ekonomickým základem SSSR je socialistická hospodářská soustava a socialistické vlastnictví výrobních nástrojů a prostředků.

ČLÁNEK 5

Socialistické vlastnictví v SSSR má buď formu státního vlastnictví (společný majetek všeho lidu), nebo formu družstevní kolchozního vlastnictví (vlastnictví jednotlivých kolchozů, vlastnictví družstevních organizací).

ČLÁNEK 6

Půda, nerostné bohatství, vody, lesy, závody, továrny, šachty, doly, železniční, vodní a letecká doprava, banky, spoje, státem organizované zemědělské velkopodniky (sovchozy, strojní a traktorové stanice a podobně), jakož i komunální podniky a základní bytový fond ve městech a v průmyslových místech jsou státním vlastnictvím, to jest společným majetkem všeho lidu.

ČLÁNEK 7

Kolektivní podniky v kolchozech a družstevních organizacích, jakož i jejich kolektivní budovy tvoří společenské socialistické vlastnictví kolchozů a družstevních organizací.

Každá kolchozní usedlost má podle stanov zemědělského družstva kromě základního důchodu ze společenského kolchozního hospodářství v osobním užívání nevelký záhumenek, v osobním vlastnictví pak vedlejší hospodářství a na záhumenku, obytný dům, užitkový dobytek, drůbež a drobný hospodářský inventář.

ČLÁNEK 8

Půda, která je v držbě kolchozů, připisuje se jim do bezplatného a časově neomezeného užívání, to jest na věčné časy.

ČLÁNEK 9

Vedle socialistické hospodářské soustavy, která je panující formou hospodářství v SSSR, připouští zákon drobné soukromé hospodářství samostatně hospodařících rolníků a řemeslnických malovýrobců, založené na osobní práci a vyloučující vykořisťování cizí práce.

ČLÁNEK 10

Osobní vlastnické právo občanů na jejich důchody a úspory nabité prací, na obytný dům a vedlejší domácí hospodářství, na předměty domácího hospodářství a domácí potřeby, na předměty osobní spotřeby a osobního pohodlí, stejně jako dědičké právo na osobní vlastnictví občanů je chráněno zákonem.

ČLÁNEK 11

Hospodářský život SSSR je určován a řízen státním národního hospodářským plámem za účelem rozvinutí společenského bohatství, ustavěního zvyšování hmotné a kulturní úrovně pracujícího lidu, upevnění nezávislosti SSSR a zesílení jeho schopnosti k obraně.

ČLÁNEK 12

Práce v SSSR je povinností a včí cti každého občana schopného práce podle zásady: „Kdo nepracuje, af nejí!“

V SSSR je uskutečňována zásada socialismu: „Každý podle svých schopností, každému podle jeho práce.“

HLAVA II. STÁTNÍ ZŘÍZENÍ

ČLÁNEK 13

Svaz sovětských socialistických republik je svazový stát, který byl utvořen na základě dobrovolného sjednocení rovnoprávných sovětských socialistických republik, a to:

- Ruské sovětské federativní socialistické republiky,
- Ukrajinské sovětské socialistické republiky,
- Běloruské sovětské socialistické republiky,
- Uzbecké sovětské socialistické republiky,
- Kazašské sovětské socialistické republiky,
- Gruziinské sovětské socialistické republiky,
- Azerbajdžánské sovětské socialistické republiky,
- Litevské sovětské socialistické republiky,
- Moldavské sovětské socialistické republiky,
- Lotyšské sovětské socialistické republiky,
- Kirgizské sovětské socialistické republiky,
- Tadžické sovětské socialistické republiky,
- Arménské sovětské socialistické republiky,
- Turkmenské sovětské socialistické republiky,
- Estonské sovětské socialistické republiky.

ČLÁNEK 14

Do pravomoci Svazu sovětských socialistických republik, představovaného jeho nejvyššími orgány státní moci a orgány státní správy, patří:

- a) zastupování SSSR v mezinárodních stycích, uzavírání, ratifikace a vypovídání smluv SSSR s jinými státy, stanovení všeobecných pravidel pro vzájemné vztahy mezi svazovými republikami a cizími státy,
- b) otázky války a míru,
- c) přijímání nových republik do svazku SSSR,

- d) kontrola nad zachováváním ústavy SSSR a péče o to, aby ústavy svazových republik byly v souladu s ústavou SSSR,
- e) schvalování změn hranic mezi svazovými republikami,
- f) schvalování utvoření nových autonomních republik a autonomních oblastí v rámci svazových republik,
- g) organizování obrany SSSR a řízení veškerých ozbrojených sil SSSR, stanovení vedoucích zásad pro organizace vojenských útvarů svazových republik,
- h) zahraniční obchod na základě státního monopolu,
- i) ochrana státní bezpečnosti,
- j) stanovení národnohospodářských plánů SSSR,
- k) schvalování jednotného státního rozpočtu SSSR a jeho účetní uzávěrky, stanovení daní a důchodů, které plynou do rozpočtu Svazu, do rozpočtů republik a do místních rozpočtů,
- l) správa bank, průmyslových a zemědělských zařízení a podniků, jakož i obchodních podniků celosvazového podřízení, všeobecné řízení průmyslu a stavebnictví svazové republikového podřízení,
- m) správa dopravy a spojů, které mají význam pro celý Svaz,
- n) řízení peněžní a úvěrové soustavy,
- o) organizace státního pojištění,
- p) uzavírání a poskytování půjček,
- q) stanovení základních zásad užívání půdy, jakož i užívání nerostného bohatství, lesů a vod.
- r) stanovení základních zásad v oboru osvěty a zdravotnictví,
- s) organizování jednotné soustavy národnohospodářské evidence,
- t) stanovení základů pracovního zákonodárství,
- u) stanovení zásad zákonodárství v oboru soudní organizace a soudního řízení, zásad občanského a trestního zákonodárství,
- v) o svazovém občanství, zákonodárství o právech cizinců,
- w) stanovení zásad zákonodárství o manželství a rodině,
- x) udělování celostátní amnestie.

ČLÁNEK 15

Svrchovanost svazových republik je omezena jen rámcem vytyčeným v článku 14 ústavy SSSR. Jinak vykonává každá svazová republika státní moc samostatně. SSSR chrání svrchovaná práva svazových republik

ČLÁNEK 16

Každá svazová republika má svou ústavu, která přihlíží ke zvláštnostem republiky a je vypracována v úplné shodě s ústavou SSSR.

ČLÁNEK 17

Každé svazové republice je vyhrazeno právo na svobodné vystoupení ze SSSR.

ČLÁNEK 18

Území svazových republik nesmí být měněno bez jejich souhlasu.

ČLÁNEK 18A

Každá svazová republika má právo navazovat přímé styky s cizími státy, uzavírat s nimi úmluvy a jmenovat i přijímat diplomatické a konzulární zástupce.

ČLÁNEK 18B

Každá svazová republika má své republikové vojenské útvary.

ČLÁNEK 19

Zákony SSSR mají stejnou platnost na území všech svazových republik.

ČLÁNEK 20

Odporuje-li zákon svazové republiky zákonu celosvazovému, platí zákon celosvazový.

ČLÁNEK 21

Pro občany SSSR je stanoveno jednotné svazové občanství. Každý občan svazové republiky je občanem SSSR.

ČLÁNEK 22

Ruská sovětská federativní socialistická republika se skládá z těchto autonomních sovětských socialistických republik: Baškirské, Burjatské, Čečensko-ingušské, Čuvašské, Dagestánské, Jakutské, Kabardinsko-Balkarské, Kalmycké, Karelské, Komské, Marijské, Mordvinské, Severoosetské, Tatarské, Tuvinské, Udmurtské a z těchto autonomních oblastí: Adygejské, Hornoaltajské, Chakaské, Karačajevsko-Čerkeské a Židovské.

ČLÁNEK 23

Vypuštěn.

ČLÁNEK 24

Součástí Azerbajdžánské sovětské socialistické republiky je Nachičevanská autonomní sovětská socialistická republika a Náhorní Karabašská autonomní oblast.

ČLÁNEK 25

Součástí Gruzijské sovětské socialistické republiky je Abchazská a Adžarská autonomní sovětská socialistická republika a Jihoosetská autonomní oblast.

ČLÁNEK 26

Součástí Uzbecké sovětské socialistické republiky je Karalpacká autonomní sovětská socialistická republika.

ČLÁNEK 27

Součástí Tadžické sovětské socialistické republiky je Hornobadachšanská autonomní oblast.

ČLÁNEK 28

Řešení otázek oblastního a krajského administrativně územního dělení svazových republik patří do pravomoci svazových republik.

ČLÁNEK 29

Vypuštěn.

HLAVA III.

NEJVYŠŠÍ ORGÁNY STÁTNÍ MOCI SVAZU SOVĚTSKÝCH SOCIALISTICKÝCH REPUBLIK

ČLÁNEK 30

Nejvyšším orgánem státní moci SSSR je Nejvyšší sovět SSSR.

ČLÁNEK 31

Nejvyšší sovět SSSR vykonává všechna práva příslušející Svazu sovětských socialistických republik podle článku 14 ústavy, pokud nepatří podle ústavy do pravomoci orgánů SSSR, odpovědných Nejvyššímu sovětu SSSR, presidia Nejvyššího sovětu SSSR, Rady ministrů SSSR a ministerstev SSSR.

ČLÁNEK 32

Zákonodárnou moc SSSR vykonává výhradně Nejvyšší sovět SSSR.

ČLÁNEK 33

Nejvyšší sovět SSSR se skládá ze dvou sněmoven, ze Sovětu Svazu a ze Sovětu národností.

ČLÁNEK 34

Sovět Svazu je volen občany SSSR podle volebních obvodů, a to jeden poslanec na 300 000 obyvatel.

ČLÁNEK 35

Sovět národností je volen občany SSSR podle svazových a autonomních republik, autonomních oblastí a národních okruhů, a to 32 poslanců za každou svazovou republiku, 11 poslanců za každou autonomní republiku, 5 poslanců za každou autonomní oblast a 1 poslanec za každý národnostní okruh.

ČLÁNEK 36

Nejvyšší sovět SSSR je volen na dobu čtyř let.

ČLÁNEK 37

Obě sněmovny Nejvyššího sovětu SSSR – Sovět Svazu a Sovět národností – jsou rovnoprávné.

ČLÁNEK 38

Zákonodárná iniciativa přísluší stejnou měrou Sovětu Svazu i Sovětu národností.

ČLÁNEK 39

Zákon je schválen, je-li přijat v každé sněmovně Nejvyššího sovětu SSSR prostou většinou hlasů.

ČLÁNEK 40

Zákony přijaté Nejvyšším sovětem SSSR se vyhlašují v jazycích svazových republik a podpisují je předseda a tajemník presidia Nejvyššího sovětu SSSR.

ČLÁNEK 41

Zasedání Sovětu Svazu a Sovětu národností začínají a končí současně.

ČLÁNEK 42

Sovět Svazu volí předsedu Sovětu Svazu a jeho čtyři náměstky.

ČLÁNEK 43

Sovět národností volí předsedu Sovětu národností a jeho čtyři náměstky.

ČLÁNEK 44

Předsedové Sovětu Svazu a Sovětu národností řídí schůze příslušné sněmovny a spravují její vnitřní záležitosti.

ČLÁNEK 45

Společné schůze obou sněmoven Nejvyššího sovětu SSSR řídí střídavě předseda Sovětu Svazu a předseda Sovětu národností.

ČLÁNEK 46

Zasedání Nejvyššího sovětu SSSR jsou svolávána presidiem Nejvyššího sovětu SSSR dvakrát do roka. Mimořádná zasedání jsou svolávána presidiem Nejvyššího sovětu SSSR podle jeho uvážení nebo na žádost jedné ze svazových republik.

ČLÁNEK 47

Dojde-li k neshodě mezi Sovětem Svazu a Sovětem národností, odevzdává se otázka k rozhodnutí dohodovací komisi ustavené sněmovnami podle zásady parity. Nedospěje-li dohodovací komise ke shodnému rozhodnutí nebo neuspokojuje-li její rozhodnutí jednu ze sněmoven, je otázka projednávána ve sněmovnách podruhé. Nemá-li dosaženo shodného usnesení obou sněmoven, rozpustí presidium Nejvyššího sovětu SSSR Nejvyšší sovět SSSR a vypíše nové volby.

ČLÁNEK 48

Nejvyšší sovět SSSR volí na společné schůzi obou sněmoven presidium Nejvyššího sovětu SSSR, které se skládá: z předsedy presidia Nejvyššího sovětu SSSR, z patnácti náměstků předsedy – po jednom za každou svazovou republiku, z tajemníka presidia a z dvanácti členů presidia Nejvyššího sovětu SSSR.

Presidium Nejvyššího sovětu SSSR je odpovědné z veškeré své činnosti Nejvyššímu sovětu SSSR.

ČLÁNEK 49

Presidium Nejvyššího sovětu SSSR

- a) svolává zasedání Nejvyššího sovětu SSSR,
- b) vydává výnosy,
- c) podává výklad platných zákonů SSSR,
- d) rozpouští Nejvyšší sovět SSSR podle č. 47 ústavy SSSR a vypisuje nové volby,
- e) z vlastního popudu nebo na žádost jedné ze svazových republik provádí hlasování všeho lidu (referendum),
- f) ruší usnesení a nařízení rady ministrů SSSR a rad ministrů svazových republik, odporuji-li zákonu,
- g) v období mezi zasedáním Nejvyššího sovětu SSSR zprostřuje úřadu a jmenuje jednotlivé ministry SSSR na návrh předsedy rady ministrů SSSR a toto usnesení dodatečně předkládá ke schválení Nejvyššímu sovětu SSSR,
- h) zřizuje řády a vyznamenání SSSR a stanoví čestné tituly SSSR,
- i) vykonává právo milosti,
- j) stanoví vojenské hodnosti, diplomatické hodnosti a jiné speciální tituly,
- k) jmenuje a mění vrchní velení ozbrojených sil SSSR,
- l) v období mezi zasedánimi Nejvyššího sovětu SSSR vyhlašuje válečný stav, dojde-li k vojenskému přepadení SSSR, nebo vyžaduje-li to splnění mezinárodních smluvních závazků k vzájemné obraně proti agresi,
- m) vyhlašuje všeobecnou a částečnou mobilizaci,
- n) ratifikuje a vypovídá mezinárodní smlouvy SSSR,
- o) jmenuje a odvolává zplnomocněné zástupce SSSR v cizích státech,
- p) přijímá pověřovací a odvolávací listiny akreditovaných diplomatických zástupců cizích států,
- q) vyhlašuje v jednotlivých místech nebo po celém SSSR výjimečný stav v zájmu ochrany SSSR nebo zajištění veřejného pořádku a státní bezpečnosti.

ČLÁNEK 50

Sovět Svazu a Sovět národností volí mandátové komise, které zkoumají mandáty poslanců příslušné sněmovny. Na návrh mandátových komisí se sněmovny usnášejí na tom, že se bud poslancův mandát uznává, nebo že se jeho volba prohlašuje za neplatnou.

ČLÁNEK 51

Nejvyšší sovět SSSR ustavuje, shledá-li to nutným, vyšetřovací a revizní komise pro kteroukoli otázku.

Všechny instituce a úřední osoby jsou povinny vyhovět požadavkům těchto komisí a předkládat jim nutný materiál a dokumenty.

ČLÁNEK 52

Poslanec Nejvyššího sovětu SSSR nesmí být soudně stíhán ani vzat do vazby bez souhlasu Nejvyššího sovětu SSSR a v období mezi zasedánimi Nejvyššího sovětu SSSR bez souhlasu presidia Nejvyššího sovětu SSSR.

ČLÁNEK 53

Po uplynutí volebního období nebo po rozpuštění Nejvyššího sovětu SSSR před stanovenou dobou zůstává presidium Nejvyššího sovětu SSSR ve své funkci, dokud není nově zvoleným Nejvyšším sovětem SSSR ustanoveno nové presidium Nejvyššího sovětu SSSR.

ČLÁNEK 54

Po uplynutí volebního období nebo v případě, že je Nejvyšší sovět SSSR rozpuštěn před stanovenou dobou, vypíše presidium Nejvyššího sovětu SSSR nové volby nejpozději do dvou měsíců po uplynutí volebního období nebo po rozpuštění Nejvyššího sovětu SSSR.

ČLÁNEK 55

Nově zvolený Nejvyšší sovět SSSR je svoláván dosavadním presidiem Nejvyššího sovětu SSSR nejpozději do tří měsíců po volbách.

ČLÁNEK 56

Nejvyšší sovět SSSR ustavuje na společné schůzi obou sněmoven vládu SSSR – radu ministrů SSSR.

HLAVA IV.

NEJVYŠŠÍ ORGÁNY STÁTNÍ MOCI SVAZOVÝCH REPUBLIK

ČLÁNEK 57

Nejvyšším orgánem státní moci svazové republiky je Nejvyšší sovět svazové republiky.

ČLÁNEK 58

Nejvyšší sovět svazové republiky je volen občany republiky na dobu čtyř let.

ČLÁNEK 59

Klíč zastoupení je stanoven ústavami svazových republik.

ČLÁNEK 60

Nejvyšší sovět svazové republiky

- a) usnáší se na ústavě republiky a pozměňuje ji v souladu s článkem 16 ústavy SSSR,
- b) schvaluje ústavy autonomních republik, které tvoří její součást a určuje hranice jejich území,
- c) schvaluje národnohospodářský plán a rozpočet republiky,
- d) má právo udělovat amnestii a milost občanům, odsouzeným soudními orgány svazové republiky,
- e) ustanovuje zastoupení svazové republiky v mezinárodních stycích,
- f) ustanovuje způsob budování vojenských útvarů republiky.

ČLÁNEK 61

Nejvyšší sovět svazové republiky volí presidium Nejvyššího sovětu svazové republiky, které se skládá z předsedy presidia Nejvyššího sovětu svazové republiky, z jeho náměstků, z tajemníka presidia a z členů presidia Nejvyššího sovětu svazové republiky. Pravomoc presidia Nejvyššího sovětu svazové republiky se stanoví ústavou svazové republiky.

ČLÁNEK 62

K řízení schází volí Nejvyšší sovět svazové republiky předsedu Nejvyššího sovětu svazové republiky a jeho náměstky.

ČLÁNEK 63

Nejvyšší sovět svazové republiky ustavuje vládu svazové republiky – radu ministrů svazové republiky.

HLAVA V.**ORGÁNY STÁTNÍ SPRÁVY SVAZU SOVĚTSKÝCH SOCIALISTICKÝCH REPUBLIK****ČLÁNEK 64**

Nejvyšším výkonným a nařizovacím orgánem státní moci Svazu sovětských socialistických republik je Rada ministrů SSSR.

ČLÁNEK 65

Rada ministrů SSSR je odpovědná Nejvyššímu sovětu SSSR a je povinna skládat mu ze své činnosti účty, v období mezi zasedáními Nejvyššího sovětu presidiu Nejvyššího sovětu SSSR.

ČLÁNEK 66

Rada ministrů SSSR vydává usnesení a nařízení na základě platných zákonů a jejich provedení a dozírá na jejich provádění.

ČLÁNEK 67

Usnesení a nařízení Rady ministrů SSSR jsou závazná na celém území SSSR.

ČLÁNEK 68

Rada ministrů SSSR:

- a) sjednocuje a řídí práci všesvazových a svazově republikových ministerstev, státních výborů SSSR a dalších jí podřízených institucí,
- b) činí opatření k provádění národnohospodářských plánů, státního rozpočtu a k upevnění úvěrové a peněžní soustavy,
- c) činí opatření k zajištění veřejného pořádku, k hájení státních zájmů a k ochraně práv občanů,
- d) vykonává všeobecné řízení v oboru styků s cizími státy,
- e) stanoví ročně počty občanů, kteří mají být povoláni k činné vojenské službě, řídí všeobecnou výstavbu ozbrojených sil země,
- f) vytváří státní výbory SSSR a v případě nutnosti také zvláštní výbory a hlavní správy při Radě ministrů SSSR pro věci hospodářské a kulturní výstavby a budování obrany země.

ČLÁNEK 69

Rada ministrů SSSR má právo ve správních a hospodářských odvětvích, jež patří do pravomoci SSSR, zastavovat výkon usnesení a nařízení rad ministrů svazových republik, rušit příkazy a instrukce ministrů SSSR a také jiných Radě podřízených institucí.

ČLÁNEK 70

- Rada ministrů SSSR je ustavována Nejvyšším sovětem SSSR v tomto složení:
- předseda Rady ministrů SSSR,
 - první náměstkové předsedy Rady ministrů SSSR,
 - náměstkové předsedy Rady ministrů SSSR,
 - ministři SSSR,
 - předseda státního plánovacího výboru Rady ministrů SSSR,
 - předseda státního výboru Rady ministrů SSSR pro výstavbu,
 - předseda státního výboru Rady ministrů SSSR pro materiálně technické zásobování,
 - předseda výboru lidové kontroly SSSR,
 - předseda státního výboru Rady ministrů SSSR pro otázky práce a mezd,
 - předseda státního výboru Rady ministrů SSSR pro otázky vědy a techniky,
 - předseda státního výboru Rady ministrů SSSR pro odborně technické vzdělání,
 - předseda státního výboru Rady ministrů SSSR pro výkup,
 - předseda státního výboru Rady ministrů SSSR pro lesní hospodářství,
 - předseda státního výboru Rady ministrů SSSR pro zahraniční styky,
 - předseda Výboru státní bezpečnosti při Radě ministrů SSSR,
 - předseda všeobecného sdružení zemědělské techniky Rady ministrů SSSR,
 - předseda správy Státní banky SSSR,
 - vedoucí Ústřední statistické správy při Radě ministrů SSSR.

Členy Rady ministrů SSSR jsou ze své funkce předsedové rad ministrů svazových republik.

ČLÁNEK 71

Vláda SSSR nebo ministr SSSR, na které se obrátí s dotazem poslanec Nejvyššího sovětu SSSR, jsou povinni nejdéle do tří dnů ústně nebo písemně odpovědět v příslušné sněmovně.

ČLÁNEK 72

Ministři SSSR řídí odvětví státní správy, která patří do pravomoci SSSR.

ČLÁNEK 73

Ministři SSSR vydávají v mezích pravomoci příslušných ministerstev výnosy a instrukce na základě a k provedení platných zákonů, jakož i usnesení a nařízení Rady ministrů SSSR a dozírají na jejich provádění.

ČLÁNEK 74

Ministerstva SSSR jsou buď ministerstva všeobecná, nebo ministerstva svazově republiková.

ČLÁNEK 75

Všeobecná ministerstva řídí svěřená jím odvětví státní správy na celém území SSSR buď přímo, nebo prostřednictvím orgánů jimi zřizovaných.

ČLÁNEK 76

Svazově republiková ministerstva řídí svěřená jím odvětví státní správy zpravidla prostřednictvím stejnojmenných ministerstev svazových republik a řídí přímo jen určitý omezený počet podniků podle seznamu schvalovaného presidiem Nejvyššího sovětu SSSR.

ČLÁNEK 77

K všeobecným ministerstvům patří tato ministerstva: leteckého průmyslu, automobilového průmyslu, zahraničního obchodu, plynárenského průmyslu, civilního letectví, strojírenství pro lehký a potravinářský průmysl a předměty dlouhodobé spotřeby, námořního loděstva, obranného průmyslu, všeobecného strojírenství, přístrojů, prostředků automatizace a systémů řízení, železniční dopravy, rádiového průmyslu, středního strojírenství, průmyslu obráběcích strojů a nástrojů, strojírenství pro výstavbu stavebnictví, pro výstavbu silnic a pro místní hospodářství, lodařského průmyslu, traktorového a zemědělského strojírenství, dopravní výstavby, těžkého, energetického a dopravního strojírenství, chemického a naftového strojírenství, elektronického průmyslu, elektrotechnického průmyslu.

ČLÁNEK 78

K svazově republikovým ministerstvům patří tato ministerstva: vysokých a středních škol, geologie, zdravotnictví, zahraničních věcí, kultury, lehkého průmyslu, lesního, celulozně-papírenského a dřevozpracujícího průmyslu, meliorací a vodního hospodářství, montážních a speciálních stavebních prací, masného a mléčného průmyslu, průmyslu pro těžbu nafty, naftozpracujícího průmyslu, obrany, ochrany veřejného pořádku, osvěty, potravinářského průmyslu, průmyslu stavebních hmot, rybného hospodářství, spojů, zemědělství, obchodu, uhlíkového průmyslu, financí, chemického průmyslu, hutnického železa, hutnické barevných kovů, energetiky a elektrifikace.

HLAVA VI.

ORGÁNY STÁTNÍ SPRÁVY SVAZOVÝCH REPUBLIK

ČLÁNEK 79

Nejvyšším výkonným a nařizovacím orgánem státní moci svazové republiky je Rada ministrů svazové republiky.

ČLÁNEK 80

Rada ministrů svazové republiky je odpovědná Nejvyššímu sovětu svazové republiky a je povinna skládat mu ze své činnosti účty, v období pak mezi zasedáními Nejvyššího sovětu svazové republiky presidiu Nejvyššího sovětu svazové republiky.

ČLÁNEK 81

Rada ministrů svazové republiky vydává usnesení a nařízení na základě a k provedení platných zákonů SSSR a svazové republiky, usnesení a nařízení Rady ministrů SSSR a dozírá na jejich provádění.

ČLÁNEK 82

Rada ministrů svazové republiky má právo zastavovat výkon usnesení a nařízení rad ministrů autonomních republik, rušit rozhodnutí a nařízení výkonných výborů sovětů poslanců pracujícího lidu krajů, oblastí a autonomních oblastí.

ČLÁNEK 83

Rada ministrů svazové republiky je ustavována Nejvyšším sovětem svazové republiky v tomto složení:

- předseda Rady ministrů svazové republiky,
- náměstkové předsedy Rady ministrů,
- ministři,
- předsedové státních výborů, komisí a vedoucí jiných úřadů Rady ministrů, které jsou vytváryeny Nejvyšším sovětem svazové republiky podle ústavy svazové republiky.

ČLÁNEK 84

Ministři svazové republiky řídí odvětví státní správy, která patří do pravomoci svazové republiky.

ČLÁNEK 85

Ministři svazové republiky vydávají v mezích pravomoci příslušných ministerstev příkazy a instrukce na základě a k provedení zákonů SSSR a svazové republiky, usnesení a nařízení Rady ministrů SSSR a svazové republiky, příkazů a instrukcí svazové republikových ministerstev SSSR.

ČLÁNEK 86

Ministerstva svazové republiky jsou ministerstva svazově republiková nebo ministerstva republiková.

ČLÁNEK 87

Svazově republiková ministerstva řídí svěřená jím odvětví státní správy a jsou podřízeny jak Radě ministrů svazové republiky, tak i příslušnému svazově republikovému ministerstvu SSSR.

ČLÁNEK 88

Republiková ministerstva řídí svěřená jím odvětví státní správy a jsou podřízeny přímo Radě ministrů svazové republiky.

HLAVA VII.

NEJVYŠŠÍ ORGÁNY STÁTNÍ MOCI AUTONOMNÍCH SOVĚTSKÝCH SOCIALISTICKÝCH REPUBLIK

ČLÁNEK 89

Nejvyšším orgánem státní moci autonomní republiky je Nejvyšší sovět autonomní sovětské socialistické republiky.

ČLÁNEK 90

Nejvyšší sovět autonomní republiky je volen občany republiky na dobu čtyř let podle klíče zastoupení, stanoveného ústavou autonomní republiky.

ČLÁNEK 91

Nejvyšší sovět autonomní republiky je jediným zákonodárným orgánem autonomní sovětské socialistické republiky.

ČLÁNEK 92

Každá autonomní republika má svou ústavu, která přihlíží ke zvláštnostem autonomní republiky a je vypracována v úplné shodě s ústavou svazové republiky.

ČLÁNEK 93

Nejvyšší sovět autonomní republiky volí presidium Nejvyššího sovětu autonomní republiky a ustavuje radu ministrů autonomní republiky podle své ústavy.

HLAVA VIII.

MÍSTNÍ ORGÁNY STÁTNÍ MOCI

ČLÁNEK 94

Orgány státní moci v krajích, oblastech a autonomních oblastech, okružích, okresech, městech a vesnicích (stanicích, dědinách, chutorech, kišlácích, aulech) jsou sověty poslanců pracujícího lidu.

ČLÁNEK 95

Krajské sověty, oblastní sověty, sověty autonomních oblastí, okružní, okresní, městské a vesnické sověty poslanců pracujícího lidu (sověty stanic, dědin, chutorů, kišláků, aul) jsou voleny pracujícími kraje, oblasti, autonomní oblasti, okruhu, okresu, města, vesnice na dobu dvou let.

ČLÁNEK 96

Klíč zastoupení v sovětech poslanců pracujícího lidu se stanoví ústavami svazových republik.

ČLÁNEK 97

Sověty poslanců pracujícího lidu řídí činnost podřízených jim správních orgánů, zajíšťují ochranu státního pořádku, dodržování zákonů a ochranu práv občanů, řídí místní hospodářskou a kulturní výstavbu a stanoví místní rozpočet.

ČLÁNEK 98

Sověty poslanců pracujícího lidu přijímají usnesení a vydávají nařízení v mezích práv, která jim jsou vyhrazena zákony SSSR a svazové republiky.

ČLÁNEK 99

Výkonné a nařizovací orgány krajských sovětů, oblastních sovětů, sovětů autonomních oblastí, okružních, okresních, městských a vesnických sovětů poslanců pracujícího lidu jsou jimi volené výkonné výbory, skládající se z předsedy, jeho náměstků, tajemníka a členů.

ČLÁNEK 100

Výkonné a nařizovací orgány sovětů poslanců pracujícího lidu v nevelkých osadách jsou v souladu s ústavami svazových republik předseda, jeho náměstek a tajemník, kteří jsou voleni těmito sověty.

ČLÁNEK 101

Výkonné orgány sovětů poslanců pracujícího lidu jsou přímo odpovědný jak sovětu poslanců pracujícího lidu, který je zvolil, tak i výkonnému orgánu nadřízeného sovětu poslanců pracujícího lidu.

HLAVA IX.

SOUÐ A PROKURATURA

ČLÁNEK 102

Soudnictví v SSSR vykonává Nejvyšší soud SSSR, nejvyšší soudy svazových republik, krajské a oblastní soudy, soudy autonomních republik a autonomních oblastí, okružní soudy, zvláštní soudy SSSR, zřízované z usnesení Nejvyššího sovětu SSSR a soudy lidové.

ČLÁNEK 103

Projednávání věcí přede všemi soudy koná se za účasti lidových přesedících, kromě případu zvlášť vytčených zákonem.

ČLÁNEK 104

Nejvyšší soud SSSR je nejvyšším soudním orgánem. Nejvyšší soud SSSR dozírá na soudní činnost soudních orgánů SSSR, jakož i soudních orgánů svazových republik v mezích, stanovených zákonem.

ČLÁNEK 105

Nejvyšší soud SSSR je volen Nejvyšším sovětem SSSR na dobu pěti let.

ČLÁNEK 106

Nejvyšší soudy svazových republik jsou voleny nejvyššími sověty svazových republik na dobu pěti let.

ČLÁNEK 107

Nejvyšší soudy autonomních republik jsou voleny nejvyššími sověty autonomních republik na dobu pěti let.

ČLÁNEK 108

Krajské a oblastní soudy, soudy autonomních oblastí a okružní soudy jsou voleny krajskými, oblastními nebo okružními sověty poslanců pracujícího lidu autonomních oblastí na dobu pěti let.

ČLÁNEK 109

Lidoví soudci okresních (městských) lidových soudů jsou voleni občany okresu (města) na základě obecného a rovného volebního práva s tajným hlasováním na dobu pěti let.

Lidoví předsedíci okresních (městských) lidových soudů se volí na veřejných schůzích dělníků, zaměstnanců a rolníků v místě jejich pracoviště nebo v bydlišti, vojenských příslušníků ve vojenských útvarech na dva roky.

ČLÁNEK 110

Soudní řízení je vedeno v jazyce svazové nebo autonomní republiky nebo autonomní oblasti, přičemž se osobám, které neovládají tento jazyk, zajišťuje možnost, aby se plně seznámily se soudními spisy s pomocí tlumočníka, jakož i právo, aby používaly před soudem své materštiny.

ČLÁNEK 111

Ústní jednání přede všemi soudy SSSR se koná veřejně, pokud nejsou stanoveny výjimky, obviněnému se zajišťuje právo obhajoby.

ČLÁNEK 112

Soudci jsou nezávislí a podléhají jedině zákonu.

ČLÁNEK 113

Nejvyšší dozor nad přesným prováděním zákonů všemi ministerstvy a jim podřízenými institucemi, stejně jako jednotlivými úředními osobami, jakož i občany SSSR přísluší generálnímu prokurátorovi SSSR.

ČLÁNEK 114

Generální prokurátor SSSR je jmenován Nejvyšším sovětem SSSR na dobu sedmi let.

ČLÁNEK 115

Prokurátoři krajů a oblastí, jakož i prokurátoři autonomních republik a autonomních oblastí jsou jmenováni generálním prokurátorem SSSR na dobu pěti let.

ČLÁNEK 116

Okružní, okresní a městští prokurátoři jsou jmenováni prokurátory svazových republik na dobu pěti let a jejich jmenování musí být potvrzeno generálním prokurátorem SSSR.

ČLÁNEK 117

Orgány prokuratury vykonávají své funkce nezávisle na jakýchkoli místních orgánech a jsou podřízeny jedině generálnímu prokurátorovi SSSR.

HLAVA X.

ZÁKLADNÍ PRÁVA A POVINNOSTI OBČANŮ

ČLÁNEK 118

Občané SSSR mají právo na práci, tj. právo na zaručené zaměstnání a na odměnu za svou práci podle jejího množství a jakosti.

Právo na práci je zajišťeno socialistickou organizací národního hospodářství, ustavujícím růstem výrobních sil sovětské společnosti, odstraněním možnosti hospodářských krizí a likvidací nezaměstnanosti.

ČLÁNEK 119

Občané mají právo na odpočinek.

Právo na odpočinek je zajištěno stanovením sedmihodinové pracovní doby pro dělníky a ostatní zaměstnance a zkrácením pracovní doby na šest hodin pro četná zaměstnání s těžkými pracovními podmínkami a na čtyři hodiny v oddělených závodech se zvlášť těžkými pracovními podmínkami, stanovením každoročních placených dovolených pro dělníky a ostatní zaměstnance a rozsáhlou sítí sanatorií, zotavovacích a klubů, které jsou dány k dispozici pracujícímu lidu.

ČLÁNEK 120

Občané SSSR mají právo na hmotné zaopatření ve stáří, jakož i pro případ nemoci a invalidity.

Toto právo je zajištěno rozsáhlým rozvojem sociálního pojištění dělníků a ostatních zaměstnanců na účet státu, bezplatnou léčebnou pomocí pro pracující a rozsáhlou sítí lázeňských míst, která jsou dány k používání pracujícím.

ČLÁNEK 121

Občané SSSR mají právo na vzdělání.

Toto právo je zajištěno všeobecným povinným osmiletým vzděláním, rozsáhlým rozvojem středoškolského všeobecného polytechnického vzdělání, odborného technického vzdělání, středoškolského odborného a vysokoškolského vzdělání na základě sepětí výuky se životem a výrobou, všemožným rozvojem večerního a dálkového vzdělání, bezplatným vzděláním všeho druhu, soustavou státních stipendí, školním vyučováním v mateřském jazyce, organizováním bezplatného výrobního, technického a agronomického školení pracujícího lidu v závodech, v sovchozech a v kolchozech.

ČLÁNEK 122

Ženám v SSSR se poskytují stejná práva jako mužům ve všech oborech hospodářského, státního, kulturního, společenského a politického života.

Možnost výkonu těchto práv je ženám zajištěna poskytnutím stejného práva na práci, na odměnu za práci, na odpočinek, na sociální pojištění a vzdělání ženě jako muži, státní ochranou ženám matky a dítěte, státní pomocí matkám s více dětmi a osamělým matkám, poskytováním placené dovolené těhotným ženám, rozsáhlou sítí porodnic, dětských jeslí a mateřských škol.

ČLÁNEK 123

Rovnoprávnost občanů SSSR, bez ohledu na jejich národnost a rasu, je ve všech oborech hospodářského, státního, kulturního, společenského a politického života neponutelným zákonem.

Jakékoli přímé nebo nepřímé omezování práv anebo naopak stanovení přímých nebo nepřímých výhod občanům se zřetelem na jejich rasovou a národností příslušnost, jakož i jakékoli hlásání rasové nebo národností výlučnosti anebo nenávisti a opovržení k rase nebo národu se trestá podle zákona.

ČLÁNEK 124

Aby občanům byla zajištěna svoboda svědomí, je církev v SSSR odloučena od státu a škola od církve. Všem občanům se přiznává svoboda provádět náboženské říkony a svoboda protináboženské propagandy.

ČLÁNEK 125

Ve shodě se zájmy pracujícího lidu a k upevnění socialistického řádu se občanům SSSR zákonem zaručuje:

- svoboda slova,
- svoboda tisku,
- svoboda shromažďování,
- svoboda pouličních průvodů a manifestací.

Tato práva občanů jsou zajištěna tím, že se pracujícím a jejich organizacím dávají k dispozici tiskárny, zásoby papíru, veřejné budovy, ulice, spoje a poskytuje i jiné hmotné podmínky nutné k výkonu těchto práv.

ČLÁNEK 126

Ve shodě se zájmy pracujícího lidu a za účelem rozvinutí organizační iniciativy a politické aktivity lidových mas je občanům SSSR zajištěno právo sdružovat se ve společenské organizace: odborové organizace, v kulturní, technické a vědecké společnosti, nejaktivnější a nejuždomělejší občané z řad dělnické třídy, pracujících rolníků a pracující inteligence se dobrovolně sdružují v Komunistickou stranu Sovětského svazu, která je předvojem pracujícího lidu v boji za vybudování komunistické společnosti a která tvoří jádro všech organizací pracujícího lidu jak společenských, tak i státních.

ČLÁNEK 127

Občanům SSSR se zajišťuje nedotknutelnost osoby. Nikdo nesmí být ~~vzat do vazby bez usnesení soudu nebo bez svolení prokurátora.~~

ČLÁNEK 128

Nedotknutelnost obydlí občanů a listovní tajemství jsou chráněny zákonem.

ČLÁNEK 129

SSSR poskytuje právo azylu cizím státním příslušníkům pronásledovaným za hájení zájmů pracujícího lidu nebo za vědeckou činnost nebo za národně osvobozenecky boj.

ČLÁNEK 130

Každý občan SSSR je povinen zachovávat ústavu Svazu sovětských socialistických republik, dbát zákonů, zachovávat pracovní kázeň, čestně plnit občanské povinnosti a dbát pravidel socialistického soužití.

ČLÁNEK 131

Každý občan SSSR je povinen střežit a upevňovat společenské socialistické vlastnictví jako posvátný a nedotknutelný základ sovětského zřízení, jako zdroj bohatství a sily vlasti, jako zdroj blahobytného a kulturního života všeho pracujícího lidu.

Osoby, které vztáhnou ruku na společenské socialistické vlastnictví, jsou nepřáteli státu.

ČLÁNEK 132

Všeobecná vojenská povinnost je zákonem. Vojenská služba v řadách ozbrojených sil SSSR je čestnou povinností občanů SSSR.

ČLÁNEK 133

Obrana vlasti je svatou povinností každého občana SSSR. Vlastizrada: porušení přísahy, přeběhnutí k nepříteli, poškození vojenské moci státu a vyzvědačství se trestá s veškerou přísností zákona jako nejtěžší zločin.

HLAVA XI.

VOLEBNÍ SOUSTAVA

ČLÁNEK 134

Volby poslanců do všech sovětů poslanců pracujícího lidu: do Nejvyššího sovětu SSSR, do nejvyšších sovětů svazových republik, do krajských a oblastních sovětů poslanců pracujícího lidu, do nejvyšších sovětů autonomních republik, do sovětů poslanců pracujícího lidu autonomních oblastí, do okružních, okresních, městských a vesnických sovětů poslanců pracujícího lidu (sovětů stanice, dědiny, chutoru, kíšlaku, sulu) vykonávají voliči tajným hlasováním podle všeobecného, rovného a přímého volebního práva.

ČLÁNEK 135

Poslanci jsou voleni podle všeobecného volebního práva: všichni občané SSSR, kteří dosáhli 18. roku svého věku, bez ohledu na rasovou a národnostní příslušnost, pohlaví, náboženské vyznání, vzdělání, dobu pobytu, sociální původ, majetkové poměry a dřívější činnost, mají právo účastnit se voleb poslanců kromě osob uznaných podle zákona duševně chorými.

Poslancem Nejvyššího sovětu SSSR může být zvolen každý občan SSSR, který dosáhl věku 23 let, bez ohledu na rasovou a národnostní příslušnost, pohlaví, náboženské vyznání, vzdělání, dobu pobytu, sociální původ, majetkové poměry a dřívější činnost.

ČLÁNEK 136

Poslanci jsou voleni podle rovného volebního práva: každý občan má jeden hlas, všichni občané se účastní voleb s rovnými právy.

ČLÁNEK 137

Ženy mají stejné právo volit a být voleny jako muži.

ČLÁNEK 138

Občané sloužící v řadách ozbrojených sil SSSR mají stejné právo volit a být voleni jako všichni občané.

ČLÁNEK 139

Poslanci jsou voleni podle přímého volebního práva: občané volí do všech sovětů poslanců pracujícího lidu, počínaje vesnickým a městským sovětem poslanců pracujícího lidu až po Nejvyšší sovět SSSR, bezprostředně přímou volbou.